

#Esdiutió

Aquestes últimes setmanes s'ha engegat a Twitter una campanya, impulsada per la periodista Empar Moliner, amb l'etiqueta #esdiutió, per reivindicar que aquest tronc tan estimat pels més petits de casa es diu *tió* i no *cagatió*, com alguns l'anomenen. Aquesta iniciativa no tan sols ha permès defensar l'ús correcte d'aquest mot, sinó que també ha servit per reivindicar altres mots o expressions relacionades amb les festes de Nadal que es fan servir incorrectament. Per aportar el meu granet de sorra per combatre els barbarismes que corren aquests dies pel carrer, aquest any he decidit organitzar un calendari d'advent lingüístic a Twitter i cada dia faig una piulada de llengua. Aquí us en faré cinc cèntims.

Un dels castellanismes més estesos és parlar dels Nadals en plural, un calc indiscutible de *las Navidades*. Per tant no hem de dir que "aquests Nadals anirem a París", sinó que "aquest Nadal anirem a París". Ara

Sabíeu que...

El tronc que fem cagar per Nadal es diu *tió* i no *cagatió*.

bé, sí que és correcte dir "fa cinc Nadals vam anar a dinar a casa l'àvia", perquè, a diferència de l'altra expressió, en aquest cas sí que cal pluralitzar el nom.

També és important recordar que el dia 24 de desembre celebrem la nit de Nadal i no la *Nit Bona*, i que l'última nit de l'any és la nit de Cap d'Any i no la *Nit Vella*. A l'hora de decorar la casa, també cal mantenir-se ben allunyat dels barbarismes *espumilló*, que en català s'anomena *cinta* o *serrellet de Nadal*, i *guirnalda*, que n'hem de dir *garlanda*. I pel que fa al menjar, cal recordar que per Cap d'Any no mengem *els raïms* o *els dotze raïms*, sinó que mengem *el raïm* o *els dotze grans de raïm*. Tampoc no és correcta la forma *barquillos*, per anomenar les *neules*, o parlar del *rosco de Reis*, quan en català en diem el *tortell de Reis*. I parlant de Reis, recordeu que els Reis d'Orient, o Reis Mags, porten or, encens (i no *incens*) i mirra, i que els podeu anar a veure a les cavalcades que s'organitzen arreu del país, però que no els trobareu en cap *cabalcada*, *cabalcata*, *cabalgada*, *cabalgata*, *cavalcata*, *cabalgada* o *cabalgata*, totes elles formes incorrectes en català.

I només em queda desitjar-vos un bon Nadal, i no un feliç Nadal, que sona a calc del *feliz Navidad* castellà. *

Rellotges i campanars

"Les fraccions horàries se solen expressar pel sistema de campanar, habitual en una bona part dels parlars del Principat de Catalunya i que és específic de la llengua catalana, o pel sistema de rellotge, habitual en la resta." [Reproducció fragment *Ortografia*]

El 50% dels autors que signem aquest article diem les hores pel "sistema de campanar" que, si bé l'etiqueta pot sorprendre, consisteix a considerar que l'hora comença a l'hora anterior i un minut, i que avança per quarts. Hem de pensar que el campanar ha tocat l'hora i, segons quin, també els quarts. *Un quart d'una*, per exemple. I dos quarts i tres quarts. Fins que es completa l'hora i el campanar la toca. *És la una*.

Però els quarts es poden subdividir en mitjos quarts, cosa que ni el campanar ni els estrangers, entre d'altres, no solen portar gaire bé. *Mig quart de dues*, per exemple. O *un quart i mig de dues*. O *dos quarts i cinc minuts de dues*, perquè els minuts també compten. Ara començarien les expressions específiques per a referències horàries imprecises. A quina hora vindràs? *A quarts de dues*. El marge d'arribada és generós.

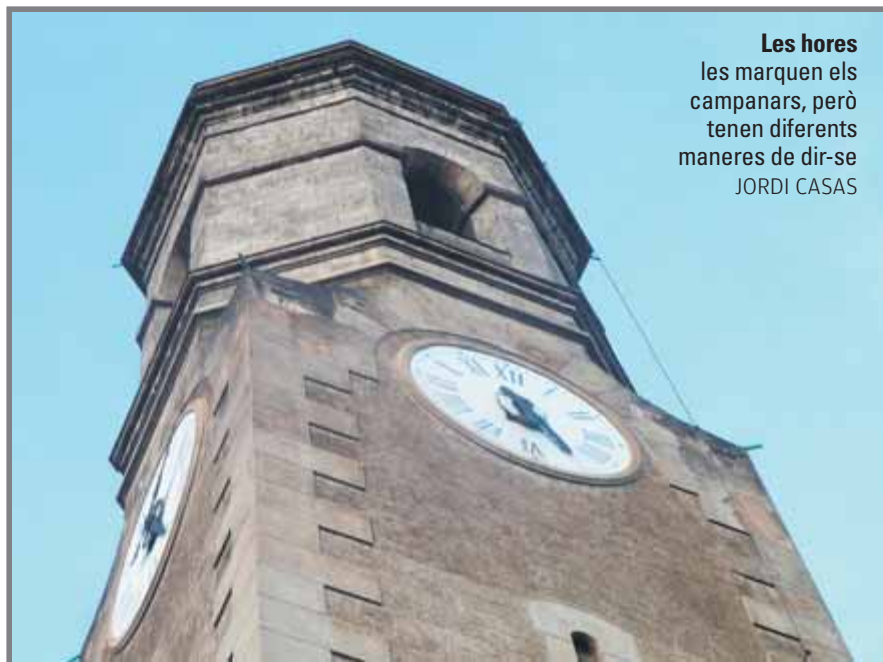
Però l'altre 50% dels autors que signem aquest article diem les hores pel "sistema de rellotge", que és una manera prou antiga i prou genuïna fora del Principat, fins i tot dins mateix del Principat però en els extrems, com a Tortosa. En aquest cas l'hora no comença a l'hora anterior sinó a la que acaba de tocar (o d'assenyalar el rellotge) i té com a fracció bàsica la mitja ho-

ra. *La una i quart* ve primer i *la una i mitja*, després. Si aquests trenta minuts no pertanyen a la primera mitja hora, sinó a la segona, aleshores es compta per defecte de l'hora següent. *Les dos* (no les dues!) *menys quart*. I els minuts, lògicament, que no passen debades: *les dos menys deu*, *les dos menys cinc*.

Diu la gramàtica que hi ha parlars, sobretot valencians, en què el sistema de rellotge conviu parcialment amb el sistema de campanar: *Són tres quarts per a les dos*. I, més esporàdicament, *Són dos quarts per a les dos*.

Com que la gramàtica dóna per bons els dos sistemes d'acord amb el parlar de cadascú i amb el registre en què s'expressa, el 100% dels autors que signem aquest article continuarem quedant cada dia per dinar a un quart de tres (el 50%) o a les dos i quart (l'altre 50%), que és el mateix. El problema és si la resta d'usuaris de la gramàtica, en llegir que els dos sistemes són correctes, entendran potser que els poden intercanviar. O que legítimament poden fer servir un sistema o l'altre. Ho sabem: la gramàtica no diu ben bé que són correctes. Diu que "és habitual", "normalment", "solen", etc. Per això caldrà que la *Gramàtica essencial* en què treballa M. Josep Cuenca ens ajudi a interpretar les prescripcions de la gramàtica normativa.

Fixem-nos què fan a Catalunya Ràdio, amb tot l'encert: si el locutor parla des de Catalunya, amb l'accent que sigui, utilitza el sistema de campanar (el del Principat). Però els corresponsals de fora de Catalunya diuen l'hora amb el sistema de rellotge (el sistema de fora del Principat). *



Les hores
les marquen els
campanars, però
tenen diferents
maneres de dir-se
JORDI CASAS